

Οι σχέσεις Ελλάδας - Ιράν & η σημασία τους για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ευάγγελος Βενέτης

Διδάκτωρ, Ερευνητής, Τμήμα Αραβικών, Περσικών και Τουρκικών, Σχολή Μεσανατολικών
Σπουδών, Πανεπιστήμιο Λέιντεν, Ολλανδία,
Ερευνητής ΕΛΙΑΜΕΠ - Αθήνα

Copyright © 2010

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Λεωφ. Βασ. Σοφίας 49, 106 76 Αθήνα

Τηλ.: 210 7257 110 | Fax: 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Οι σχέσεις Ελλάδας-Ιράν & η σημασία τους για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ευάγγελος Βενέτης

Διδάκτωρ, Ερευνητής, Τμήμα Αραβικών, Περσικών και Τουρκικών, Σχολή Μεσανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Λέιντεν, Ολλανδία
Ερευνητής ΕΛΙΑΜΕΠ - Αθήνα

Ο Δρ. Ευάγγελος Βενέτης γεννήθηκε το 1977 στην Αθήνα. Διδάσκει ισλαμικές και μεσανατολικές σπουδές στην Σχολή Ασιατικών, Αφρικανικών και Αμερικανο-ινδικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Λέιντεν της Ολλανδίας. Σπούδασε ιστορία (1999) και μεταπτυχιακά στον ίδιο κλάδο στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (2001). Έλαβε τον διδακτορικό του τίτλο στις ισλαμικές και μεσανατολικές σπουδές από το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, Ην. Βασίλειο (2006). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα αφορούν στον ισλαμικό κόσμο, το σιιτικό Ισλάμ, τον ιρανικό κόσμο και την ελληνική διασπορά στην Μ. Ανατολή. Έχει συγγράψει βιβλία και άρθρα για διάφορες θέματα της Μ. Ανατολής κατά την σύγχρονη και μεσαιωνική περίοδο, συμπεριλαμβανομένης της υπό έκδοση μονογραφίας Ο Ελληνισμός στο σύγχρονο Ιράν (19ος - 21ος αι.).

Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το κείμενο πολιτικής είναι των συγγραφέων και δεν αντιπροσωπεύουν απόψεις του Ιδρύματος, του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	6
ΜΕΡΟΣ Α.....	7
I. Σχέσεις Ελλάδας – Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).....	7
II. Σχέσεις ΕΕ – Ιράν	9
1. Πολιτικές σχέσεις	9
1.1. Πρόγραμμα πυρηνικής ενέργειας του Ιράν.....	9
1.2 Παλαιστινιακό Ζήτημα.....	13
1.3. Ανθρώπινα δικαιώματα	14
2. Οικονομία	15
2.1 Η ιρανική οικονομία σήμερα	17
2.2. Η παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου.....	18
2.3. Ο προϋπολογισμός του ιρανικού έτους 21.3.2010-20.3.2011	19
2.4. Το Πενταετές Εθνικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα	19
2.5. Το καθεστώς των κυρώσεων, η ιρανική οικονομία και οι ξένες επενδύσεις	20
III. Σχέσεις Ελλάδας – Ιράν	22
1. Διμερείς πολιτικές σχέσεις	23
2. Θεσμικό πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας-Ιράν	24
3. Διμερείς οικονομικές σχέσεις	25
3.1. Ελληνικές επενδύσεις στο Ιράν	26
ΜΕΡΟΣ Β.....	28
I. Προτάσεις Πολιτικής	28
1. Διπλωματία	28
2. Οικονομική Διπλωματία	28
2.1 Προοπτικές οικονομικής συνεργασίας.....	29
2.2. Το ζήτημα των κυρώσεων	31
3. Πολιτιστική Διπλωματία.....	31

Επιλογικά σχόλια	33
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	34
ΠΙΝΑΚΑΣ Α'	34
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΙΡΑΝ.....	34
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	34
ΠΙΝΑΚΑΣ Β'	34
ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ- ΙΡΑΝ	34
ΕΛΙΑΜΕΡ Policy Papers	35
Το ΕΛΙΑΜΕΠ	36

Εισαγωγή

Ο τίτλος της παρούσας εργασίας αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πλαισίου πολιτικής δράσης σε ένα τρίπτυχο χωρών και οργανισμών οι οποίοι, ο καθένας με την δική του δύναμη, έχουν ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία στον χώρο της Ευρασίας, της Μ. Ανατολής και της Αν. Μεσογείου. Κεντρικό ρόλο σε αυτό το τρίπτυχο καλείται να διαδραματίσει για πρώτη φορά η Ελλάδα ως μεσάζων χώρος και πολιτικό μέγεθος. Το χρονικό πλαίσιο κατά το οποίο προτείνεται η δημιουργία του προαναφερθέντος πλαισίου έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο για την Ελλάδα, η οποία βρίσκεται εν τω μέσω της επιδεινούμενης οικονομικής της κρίσης, όσο και για το Ιράν, το οποίο βρίσκεται σε μετωπική σύγκρουση με την ΕΕ επί διαφόρων ζητημάτων, και την ΕΕ, η οποία βρίσκεται σε στάδιο διαμόρφωσης και συστηματικής άσκησης ενός πλαισίου εξωτερικής πολιτικής στη Μ. Ανατολή και εν γένει.

Στις παρακάτω σελίδες αναλύονται τα βασικά δεδομένα και παράμετροι ανά ζεύγη χωρών και οργανισμών και παρατίθενται προτάσεις για την ανάληψη συγκεκριμένης και συστηματικής δράσης για την διαμόρφωση του εν λόγω τριπτύχου.

ΜΕΡΟΣ Α

Ι. Σχέσεις Ελλάδας - Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)

Στις σχέσεις ΕΕ-Ιράν η θέση της Ελλάδας είναι σημαντική λόγω της συμμετοχής της ως πλήρους μέλους στο οικοδόμημα της ΕΕ. Μετά από τρεις δεκαετίες δραστηριοποίησης στο πλαίσιο της ΕΕ η ελληνική πολιτική ηγεσία και διπλωματική υπηρεσία έχουν αποκτήσει θεσμική εμπειρία σε όλα τα επίπεδα άσκησης πολιτικής των οργάνων της ΕΕ. Άλλοτε συμμετέχοντας στα όργανα άσκησης της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ και άλλοτε απλώς κρατώντας ένα σταθερό επίπεδο ενημέρωσης της δράσης αυτών των οργάνων, η ελληνική διπλωματία βρίσκεται σε επαφή με τις εξελίξεις.

Παρολ' αυτά η παρουσία και συμμετοχή της Ελλάδας στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ γενικά είναι ανεπαρκής και παθητική, ενώ ειδικότερα στον χώρο της Μ. Ανατολής κρίνεται ως ανύπαρκτη. Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, απορροφημένες από τα προβλήματα και τον ανταγωνισμό που παραδοσιακά διέπουν τις ελληνο-τουρκικές σχέσεις, αλλά και το ζήτημα της ονομασίας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις δεν έχουν εμπλακεί ενεργά ή με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην πολιτική της ΕΕ στον ευαίσθητο χώρο της Μ. Ανατολής. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι το γεγονός ότι δεν κατόρθωσε να αποκομίσει οικονομικά και πολιτικά οφέλη από την δραστηριοποίησή της στην Μ. Ανατολή.

Το γεγονός ότι μέχρι σήμερα η Ελλάδα δεν δραστηριοποιήθηκε στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα εξωτερικής πολιτικής δεν σημαίνει ότι πρέπει να συνεχίσει να υφίσταται η εν λόγω κατάσταση. Αντίθετα, υπάρχουν οικονομικοί και πολιτικοί λόγοι οι οποίοι καθιστούν επιτακτική την αναβάθμιση της Ελλάδας στην Μ. Ανατολή ως χώρας μέλους της ΕΕ.

Καίριο είναι το παρόν χρονικό πλαίσιο για την ελληνική οικονομία. Στο μέσο της σκληρότερης οικονομικής κρίσης για την χώρα τον τελευταίο αιώνα, η ανάπτυξη της ελληνικής διπλωματίας στην Μ. Ανατολή, σύμφωνα με το επιχείρημα μιας μερίδας πολιτικών και διπλωματών, φαντάζει ως πολυτέλεια διότι η χώρα δεν έχει την οικονομική δύναμη, οργάνωση και το ανθρώπινο δυναμικό να δραστηριοποιηθεί σε μια περιοχή μικρότερης σημασίας -και δυνητικής επιρροής- για την Ελλάδα από ό,τι τα Βαλκάνια. Αυτό δεν είναι ακριβές. Το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε οξεία οικονομική κρίση δεν πρέπει

να θεωρηθεί ως ανασταλτικός παράγοντας, αλλά αντίθετα ως κίνητρο για τη διεύρυνση των οριζόντων της άσκησης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η οικονομική ανάγκη ωθεί σε δραστηριοποίηση για την εύρεση πόρων και η Μ. Ανατολή είναι ίσης ή και μεγαλύτερης οικονομικής σημασίας για την Ελλάδα απ' ό,τι τα Βαλκάνια, λόγω των ευκαιριών που παρουσιάζει η περιοχή σε επίπεδο ενέργειας, τεχνογνωσίας και κατασκευών.

Όπως παρατίθεται παρακάτω, η Μ. Ανατολή, και δη το Ιράν, είναι κομβικής σημασίας για τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ αλλά και των μελών της σε διμερές επίπεδο. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα ασχολούνται με την Μ. Ανατολή και το Ιράν σε σταθερή βάση και δεν είναι τυχαίο ότι όλες οι χώρες μέλη της ΕΕ προσδίδουν σε αυτά ιδιαίτερη και πολλαπλή σημασία. Κατά κάποιον τρόπο, οι Ευρωπαίοι ενδόμυχα περιμένουν από την Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και του πολιτισμού της, να συμβάλει στην επέκταση της ευρωπαϊκής επιρροής στη Μ. Ανατολή και το Ιράν. Κατά τον ίδιο τρόπο οι μεσανατολικές χώρες επιδιώκουν ένθερμα την ισχυροποίηση των διπλωματικών και οικονομικών σχέσεων με την Αθήνα. Ιδιαίτερα για το Ιράν η θέση της Ελλάδας ως μέλος της ΕΕ είναι προνομιακή και επιζητά την σύσφιξη των σχέσεων της σε μια εποχή κρίσιμη για την Τεχεράνη.

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Αθήνα σε ό,τι αφορά την προοπτική ανάπτυξης συστηματικής πολιτικής και οικονομικής δράσης σε σχέση με το Ιράν και την λοιπή Μ. Ανατολή είναι η έλλειψη ενημέρωσης και γνώσης των εξελίξεων στον ισλαμικό κόσμο. Η εν λόγω έλλειψη απορρέει από την έλλειψη οργάνωσης και αυτή οφείλεται στην απουσία δημιουργίας και καθορισμού στόχων και σχεδιασμού σε σχέση με το γεωπολιτικό πλαίσιο δράσης της Ελλάδας στην Μ. Ανατολή και το Ιράν.

Συνεπώς βασική προϋπόθεση για την συγκροτημένη δραστηριοποίηση της Ελλάδας στην περιοχή είναι η ανάπτυξη ερευνητικών και επιχειρησιακών υποδομών στην Ελλάδα σε σχέση με τον πολιτισμό και τις τρέχουσες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις στην Μ. Ανατολή. Το Πρόγραμμα Μελετών Μέσης Ανατολής (ΕΠΜΑ) του ΕΛΙΑΜΕΠ πρέπει να εργασθεί ακριβώς προς την κατεύθυνση της ανωτέρω προϋπόθεσης.

Εκτιμάται ότι η αναβάθμιση του ρόλου της Ελλάδας στην ΕΕ είναι συνυφασμένη και με την ανάπτυξη του ρόλου της Ελλάδας στις σχέσεις της ΕΕ με την Μ. Ανατολή. Τα ωφέλη για την Ελλάδα συνεπάγονται α) την αύξηση του κύρους της χώρας έναντι των Ευρωπαίων εταίρων σε μια κρίσιμη εποχή για την

ελληνική οικονομία και πολιτική σκηνή, β) την αύξηση εσόδων από δραστηριοποίηση από επενδύσεις μεσανατολικών εταιριών στην Ελλάδα, γ) την αύξηση του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων με την εργασία τους σε χώρες της Μ. Ανατολής, δ) την επίδραση, έστω και μερική, στο καθεστώς λήψης αποφάσεων της ΕΕ για την Ελλάδα τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και τον πολιτικό.

II. Σχέσεις ΕΕ - Ιράν

Οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και του Ιράν απέκτησαν ιδιαίτερη δυναμική τα τελευταία είκοσι χρόνια. Αναλύονται σε ζητήματα πολιτικής και οικονομικής φύσεως, χαρακτηριζόμενα από αστάθεια σε ό,τι αφορά την θετική ή αρνητική έκβαση των σχέσεων ανάλογα με την ευρύτερη γεωπολιτική ισορροπία και συγκυρίες. Γενικά στο πολιτικό σκέλος οι σχέσεις χαρακτηρίζονται ως ανταγωνιστικές, ενώ στην οικονομία υπάρχει μεγαλύτερο περιθώριο αρμονικής συνύπαρξης και συνεργασίας.

1. Πολιτικές σχέσεις

Με δεδομένη την προαναφερθείσα σημασία της Μ. Ανατολής ως χώρου ζωτικού για τα ελληνικά συμφέροντα, ο ρόλος του Ιράν είναι καθοριστικός για τα συμφέροντα της Ελλάδας και της ΕΕ. Η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση του Ιράν σε συνδυασμό με το ενεργειακό και οικονομικό του χαρακτήρα καθιστούν εξαιρετικά σημαντική την γεωπολιτική του σημασία παγκοσμίως. Ενώ οικονομικά μέχρι σήμερα η ΕΕ αποτελεί τον πλέον σημαντικό οικονομικό επενδυτή του Ιράν, πολιτικά οι σχέσεις των δύο πλευρών χαρακτηρίζονται ως επιδεινούμενες.

Μια σειρά καίριων πολιτικών ζητημάτων απασχολούν το Ιράν και την ΕΕ τόσο σε διεθνές επίπεδο, όσο και στο εσωτερικό της χώρας: το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, το Παλαιστινιακό και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η προσέγγιση των εν λόγω ζητημάτων από την ΕΕ και το Ιράν είναι εκ διαμέτρου αντίθετη, με μόνη εξαίρεση το ενεργειακό ζήτημα στο οποίο θα ήταν δυνατόν να βρεθεί κοινή προσέγγιση σε περίπτωση που υπάρξει έστω και προσωρινός συμβιβασμός στα άλλα ζητήματα.

1.1. Πρόγραμμα πυρηνικής ενέργειας του Ιράν

Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν έχει αναδειχθεί σε μείζον ζήτημα την τελευταία δεκαετία. Σήμερα η ΕΕ, και η Ελλάδα, δέχονται μόνο την χρήση πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς από το Ιράν και

διαφωνούν με την απόκτηση πυρηνικών όπλων από την Τεχεράνη, η οποία εξαρχής ισχυρίζεται ότι ενδιαφέρεται για τις ειρηνικές χρήσεις της πυρηνικής ενέργειας και όχι για την απόκτηση πυρηνικών όπλων. Η διαφορά έγκειται στα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης ανάμεσα στις δύο πλευρές και το κενό που παρατηρείται σε αυτόν τον τομέα. Η ΕΕ ζητεί την πλήρη παρακολούθηση του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν, ενώ η Τεχεράνη στο πλαίσιο της εθνικής της ανεξαρτησίας δέχεται μόνο την μερική παρακολούθηση του πυρηνικού προγράμματος της.

Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν έχει χρονικό υπόβαθρο σαράντα ετών και σχετίζεται με τον ιρανικό ‘μεγαλοϊδεατισμό,’ ως αποτέλεσμα της ιρανικής εθνογένεσης κατά τον 20ο αιώνα επί της δυναστείας των Παχλεβί (1925-1979). Σε αυτό το διάστημα το Ιράν έχει επιδείξει αταλάντευτη σταθερότητα στην απόκτηση πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς. Ο ειρηνικός χαρακτήρας του πυρηνικού προγράμματος, καίτοι δεν είναι απόλυτα προβλέψιμος, έχει αποτελέσει πάντοτε το δόγμα της Τεχεράνης τόσο επί Σάχη, όσο και επί Ισλαμικής Δημοκρατίας. Ο ειρηνικός χαρακτήρας του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν σχετίζεται με το κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο που ώθησε την Τεχεράνη στην ανάπτυξη του εν λόγω προγράμματος.

Επί Μοχαμμάντ Ρεζά Σαχ Παχλεβί [ή Σάχη] (1941-1979) επεκτάθηκε σε συστηματική βάση το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της ιρανικής οικονομίας και κοινωνίας, κυρίως κατά τις δεκαετίες του ’60 και ’70. Σε αυτό το πλαίσιο, η χρήση της πυρηνικής ενέργειας για οικονομικούς και ιατρικούς λόγους αποτέλεσε την επιδίωξη της κυβέρνησης του Σάχη, όταν το 1970 υπέγραψε την Συνθήκη Περί Μη Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων και το 1974 ανέθεσε σε γαλλικές και γερμανικές εταιρίες την κατασκευή πυρηνικών αντιδραστήρων, όπως αυτού του άρτι ολοκληρωθέντος στο Μπουσέχρ.¹ Είχε επιδιώξει μάλιστα την αγορά οκτώ αντιδραστήρων από τις ΗΠΑ αλλά οι κυβερνήσεις των Φορντ και Κάρτερ δεν συμφώνησαν, ανησυχώντας για το πνεύμα ανεξαρτησίας που διακατείχε τον Σάχη κατά την δεκαετία του ’70.2

¹ William Burr, ‘A brief history of U.S.-Iranian nuclear negotiations’ Bulletin of the Atomic Scientists, 65/1 (2009).

² Ibid., The Iranian Nuclear Program 1974-1978, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/nukevault/ebb268/index.htm>.

Από το 1979 και εντεύθεν ο εξισλαμισμός της πολιτικής και κοινωνικής ζωής του Ιράν δεν εμπόδισε την Ισλαμική Δημοκρατία να συνεχίσει την αναπτυξιακή πολιτική του Σάχη στην ιρανική οικονομία, συμπεριλαμβανομένου και του Προγράμματος Πυρηνικής Ενέργειας. Κατά την δεκαετία του '80, ο πόλεμος με το Ιράκ και ο οικονομικός αποκλεισμός από τις ΗΠΑ ανάγκασε την Τεχεράνη να αναστείλει το ενδιαφέρον της για την ανάπτυξη του πυρηνικού της προγράμματος. Το ενδιαφέρον αναζωπυρώθηκε από το 1989 και καθόλη την διάρκεια της δεκαετίας του '90 όταν το Ιράν απέκτησε με μυστικό τρόπο τεχνογνωσία και μέρος της τεχνολογίας για τον εμπλουτισμό ουρανίου από χώρες, όπως η Β. Κορέα, το Πακιστάν και η Ρωσία.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι ΗΠΑ και η ΕΕ παρατηρούσαν προσεκτικά τις κινήσεις της Τεχεράνης στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας χωρίς να ανησυχούν ιδιαίτερα λόγω του στοιχειώδους επιπέδου τεχνογνωσίας του Ιράν στον εν λόγω τομέα. Η κατάσταση, ωστόσο, άλλαξε μετά το 2001, οπότε δύο γεγονότα έφεραν το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν στο διεθνές προσκήνιο: η ταχεία πρόοδος του Ιράν στην απόκτηση τεχνογνωσίας εμπλουτισμού ουρανίου και η υιοθέτηση του δόγματος του 'Άξονα του Κακού' από την κυβέρνηση Μπους του Νεώτερου. Στον εν λόγω άξονα το Ιράν είχε την δική του θέση.

Η στάση της ΕΕ στο εν λόγω ζήτημα ταυτίζεται με αυτή των ΗΠΑ, τόσο σε επίπεδο αρχών όσο και δράσεων. Κατ' ουσία η εξωτερική πολιτική της ΕΕ δεν έχει διαμορφώσει ένα σταθερό θεσμικό πλαίσιο δράσης σε σχέση με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Στις συζητήσεις της 'Ομάδας 5+1' που γίνονται ανά τακτά διαστήματα για τα πυρηνικά του Ιράν μαζί με τις ΗΠΑ, Ρωσία και Κίνα, μετέχουν οι Γερμανία, Βρετανία και Γαλλία από την ΕΕ, χωρίς να είναι σε θέση τα υπόλοιπα μέλη της ΕΕ να συμμετάσχουν στη λήψη αποφάσεων για το εν λόγω θέμα.

Η γενική πολιτική θέση της ΕΕ για τα πυρηνικά του Ιράν ταυτίζεται με την αρχή της Συνθήκης Περί μη Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων, όπως αυτή έχει διατυπωθεί στη Διεθνή Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας και κατά καιρούς έχει συζητηθεί στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Η ανησυχία της ΕΕ για το ενδεχόμενο απόκτησης πυρηνικών όπλων από το Ιράν έχει γεωπολιτικό υπόβαθρο και βασίζεται στο σκεπτικό ότι θα σηματοδοτήσει την διάδοση των πυρηνικών όπλων και στις αραβικές χώρες, με

αποτέλεσμα την ανεξέλεγκτη διάδοσή τους, άρα και ενδεχόμενη χρήση τους. Ιδιαίτερη θέση στον ευρωπαϊκό σκεπτικισμό για το εν λόγω θέμα κατέχει η ασφάλεια του Ισραήλ, καθώς μέρος των αναλυτών της ΕΕ θεωρεί ότι η Τεχεράνη θα ήταν σε θέση να στρέψει πυρηνικές κεφαλές εναντίον του Τελ Αβίβ. Η ιρανική οπτική γωνία, ωστόσο, είναι διαφορετική.

Ενώ ο Σάχης έβλεπε την απόκτηση πυρηνικής ενέργειας ως προϋπόθεση μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής πολιτικής για το Ιράν στο πλαίσιο της κοινωνίας των εθνών-κρατών, η Ισλαμική Δημοκρατία το προσέγγισε και προσεγγίζει επίσης ως ζήτημα οικονομικής αυτάρκειας αλλά και ως θέμα πολιτικής ανεξαρτησίας και γεωπολιτικής επιρροής. Το θεοκρατικό καθεστώς της Τεχεράνης, καίτοι επί της ουσίας εκ διαμέτρου αντίθετο με την κοσμική ιδέα του έθνους, δεν κατάφερε μέχρι τώρα να απαλείψει από τον μέσο Ιράν την επιρροή της πολιτικής ιδέας του έθνους, κληροδότημα της δυναστείας των Παχλεβί. Επιπλέον, σε πολιτικό επίπεδο η ιρανοκεντρική αντίληψη του κόσμου συνεχίζει να επηρεάζει μεγάλο μέρος του πολιτικού κόσμου του Ιράν σήμερα. Συνεπώς η κοσμοαντίληψη της πολιτικής ελίτ του Ιράν σήμερα, αν και επισήμως ισλαμική, χαρακτηρίζεται ως εθνικό-ισλαμική στην πράξη.

Σε αυτό το πλαίσιο, για την ιρανική κυβέρνηση σήμερα το πυρηνικό πρόγραμμα αποσκοπεί πρωτίστως στη μακρόπνοη ενεργειακή του ανεξαρτησία από την επιρροή των ξένων δυνάμεων. Σε περίπτωση που αποκτήσει πυρηνικά όπλα η Τεχεράνη αναμένεται να ακολουθήσει την πυρηνική πολιτική του Ισραήλ, δηλ. την αποσιώπηση της κατοχής των εν λόγω όπλων και την μη παραδοχή ή διάψευση ότι διαθέτει πυρηνικές κεφαλές. Σε αντίθεση με τη γενικότερη φημολογία και κινδυνολογία, η απόκτηση πυρηνικών όπλων από το Ιράν αναμένεται να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα, αποβλέποντας στη διατήρηση του ισχύοντος πολιτειακού συστήματος του Ιράν, και όχι την διασπορά πυρηνικών όπλων σε συμμαχικές δυνάμεις της στην περιοχή, π.χ. Συρία, Χεζμπολλά Λιβάνου. Παράλληλα, το ενδεχόμενο πυρηνικής επίθεσης του Ιράν εναντίον του Ισραήλ είναι αμφίβολο διότι, πέραν της καταστροφικής επίπτωσης που θα έχει η επίθεση για τον ίδιο τον επιτιθέμενο γεωπολιτικά, το θεοκρατικό καθεστώς της Τεχεράνης δεν είναι σε θέση ιδεολογικά να χρησιμοποιήσει --όχι όμως και να μην κατέχει-- πυρηνικά όπλα γενικά

καθώς αυτό απαγορεύεται από το Ισλάμ, και ειδικά δεν είναι σε θέση να καταστρέψει τη γη όπου βρίσκεται η δεύτερη ιερότερη πόλη του Ισλάμ, η Ιερουσαλήμ. Ουσιαστικά η ανησυχία της Δύσης για τα πυρηνικά του Ιράν έγκειται στην προοπτική αλλαγής της γεωπολιτικής ισορροπίας στην Μ. Ανατολή που θα προκαλέσει η κατοχή πυρηνικών όπλων από την Τεχεράνη.

1.2 Παλαιστινιακό Ζήτημα

Το Παλαιστινιακό Ζήτημα αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα της διεθνούς πολιτικής μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Επ' αυτού η ΕΕ και το Ιράν έχουν εκ διαμέτρου αντίθετη προσέγγιση. Για την επίλυση του προβλήματος η ΕΕ υιοθετεί το Ψήφισμα του ΟΗΕ 181 (II) για την διαίρεση της Παλαιστίνης (29/11/1947) βάσει του οποίου δημιουργούνται δύο κράτη, ένα αραβικό και ένα εβραϊκό. Σε αυτό το πλαίσιο καλεί τις δύο πλευρές σε συνομιλίες για την διευθέτηση των ζητημάτων που έχουν προκύψει μετά τους αραβοϊσραηλινούς πολέμους, και δη εκείνον του 1967.

Από την πλευρά του το Ιράν προσεγγίζει το Παλαιστινιακό εντελώς διαφορετικά. Ενώ ήταν μια από τις δύο πρώτες μουσουλμανικές χώρες, μαζί με την Τουρκία, που αναγνώρισαν το κράτος του Ισραήλ και φιλοξενούσε ανεπίσημη και χαμηλόβαθμη ισραηλινή αντιπροσωπεία στην Τεχεράνη μέχρι το 1979, το Ιράν άλλαξε στάση στο Παλαιστινιακό μετά την εκδήλωση της Ισλαμικής Επανάστασης και την εγκαθίδρυση της Ισλαμικής Δημοκρατίας. Το 1979 η ισραηλινή διπλωματική αντιπροσωπεία εκδιώχθηκε από την Τεχεράνη και το κτήριο της δόθηκε στην Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης του Γιασέρ Αραφάτ. Η συμμαχία Ιράν-Ισραήλ αποτέλεσε παρελθόν.

Σήμερα η Τεχεράνη σε σχέση με το Παλαιστινιακό αμφισβητεί το Ψήφισμα 181 (II) του ΟΗΕ και θεωρεί την διαίρεση της Παλαιστίνης ως μια ενέργεια η οποία αντιβαίνει τα συμφέροντα των Παλαιστινίων, ενώ παράλληλα δεν αναγνωρίζει το κράτος του Ισραήλ. Θεωρεί την ίδρυση εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη ως αδικαιολόγητη ιστορικά και πολιτικά, διότι οι Παλαιστίνιοι και η γη τους δεν είχαν ουδεμία σχέση με την ναζιστική γενοκτονία σε βάρος των Εβραίων. Σε αυτό το πλαίσιο ζητά την επιστροφή των Παλαιστινίων προσφύγων στις εστίες τους και την διεξαγωγή δημοψηφίσματος για το πολιτειακό μέλλον όλων των εδαφών

της Παλαιστίνης, συμπεριλαμβανομένων των εδαφών που κατέχει το Ισραήλ σήμερα και των εδαφών που διοικεί βάσει του Ψηφίσματος 181 (II) του ΟΗΕ.

1.3. Ανθρώπινα δικαιώματα

Το θέμα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως διαμορφώθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με αφορμή το Εβραϊκό Ολοκαύτωμα, αποτελεί έναν άλλο τομέα σύγκρουσης μεταξύ της ΕΕ και του Ιράν. Η προσέγγιση του ζητήματος είναι εντελώς διαφορετική από τις δύο πλευρές.

Η μεν ΕΕ αντιμετωπίζει τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υπό το πρίσμα αρχών, όπως αυτές συνοψίζονται στην Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ (10/12/1948). Η 'δυτική' προσέγγιση του ζητήματος βασίζεται στις αρχές του Γαλλικού Διαφωτισμού και την κατ' επιλογή χρήση της αρχαίας ελληνο-ρωμαϊκής πολιτικής σκέψης. Εν γένει βασίζεται στον ορθολογισμό, την εκκοσμίκευση και την απουσία του μεταφυσικού στοιχείου από την ερμηνεία της πραγματικότητας και την υιοθέτηση της αξίας της ανθρώπινης ζωής και δικαιωμάτων.

Το Ιράν από την πλευρά του αποδέχεται την σημασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αλλά δεν υιοθετεί την δυτική προσέγγισή τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το Ιράν με τον υπόλοιπο ισλαμικό κόσμο δεν αποτελούν μέρος της σύγχρονης 'δυτικής σκέψης,' διότι δεν έχουν τις ίδιες πολιτιστικές καταβολές και εμπειρίες και κυρίως δεν έχουν βιώσει τις οικονομικές μεταβολές που βίωσε ο δυτικός κόσμος τους τελευταίους πέντε αιώνες. Ως εκ τούτου το Ιράν υιοθετεί την παραδοσιακή ισλαμική αντίληψη περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία βασίζεται θεωρητικά στο Κοράνι και τις Παραδόσεις του Προφήτη του Ισλάμ και πρακτικά στην εφαρμογή του ισλαμικού ιερού νόμου (σαρία). Αυτό το πλαίσιο σκέψης είναι σύμφωνο επί της βασικής ουσίας με τις δυτικές αρχές σε ό,τι αφορά την αξία της ανθρώπινης ζωής και δικαιωμάτων, αλλά είναι αντίθετο με την ορθολογιστική-εκκοσμιευμένη προσέγγιση της Δύσης. Το Ιράν, υιοθετώντας το ισλαμικό τρόπο σκέψης, προσεγγίζει το θέμα εκλογικευμένα, αλλά σε ένα ευρύτερο μεταφυσικό πλαίσιο. Δέχεται την αξία της ανθρώπινης ζωής όχι απόλυτα, αλλά σε σχέση με το Θείο. Επομένως, ανάλογα με τις περιστάσεις η ανθρώπινη ζωή αποκτά μικρότερη σημασία όταν πρόκειται να συγκριθεί με τις υποχρεώσεις του ανθρώπου προς το Θείο. Η εν λόγω ισλαμική

προσέγγιση αποτελεί τον πυρήνα της διαφορετικής προσέγγισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από πλευρά μουσουλμάνων.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της αξίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Ιράν σήμερα αποτελεί η κοσμική-εθνική προσέγγιση του ζητήματος από την δυναστεία των Παχλεβί. Το 1971 με πρωτοβουλία του Σάχη του Ιράν ο ΟΗΕ υιοθέτησε τον Κύλινδρο του Κύρου Α' του Μεγάλου (539 π.Χ) ως την πρώτη Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην ιστορία. Η εν λόγω κίνηση έχει υποστηριχθεί αλλά και αμφισβητηθεί από κύκλους ερευνητών, αλλά παραμένει σε ισχύ. Σήμερα το ιρανικό κράτος, παρότι υιοθετεί το ισλαμικό σύστημα ανθρωπίνων αξιών, χρησιμοποιεί κατά περίπτωση την κληρονομιά του Σάχη στο εν λόγω ζήτημα.

2. Οικονομία

Η οικονομική ιδιαιτερότητα του Ιράν προσδίδει σε αυτό μείζονα γεωπολιτική σημασία. Ενεργειακά το Ιράν είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πετρελαιοπαραγωγός χώρα στη Μέση Ανατολή μετά τη Σαουδική Αραβία, ενώ κατέχει τη δεύτερη θέση παγκοσμίως σε αποθέματα φυσικού αερίου. Πέραν της ενέργειας, το υπέδαφος του Ιράν είναι πλούσιο σε ορυκτό πλούτο, όπως χαλκό, σίδηρο, κλπ. Εμπορικά είναι μια αγορά 70 εκ. κατοίκων με μεγάλες δυνατότητες απορρόφησης προϊόντων από την ΕΕ. Με δεδομένα τα ανωτέρω, δε αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι το Ιράν αποτελεί πόλο έλξης για διάφορες πολυεθνικές εταιρίες, τόσο από την Ευρώπη και την Ασία, όσο και από την Αμερική.

Με δεδομένες τις ενεργειακές ανάγκες της ΕΕ και την προσπάθεια των ευρωπαϊκών κρατών να απεξαρτηθούν από την μονοπωλιακή σχέση με την Ρωσία, ο ρόλος του Ιράν στον ενεργειακό χάρτη της Ευρασίας καθίσταται κομβικός. Ωστόσο, ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός του Ιράν με την ΕΕ και τις ΗΠΑ στη δυτική Ασία έχει καταστήσει το Ιράν στα μάτια των Ευρωπαίων ως τον 'απαγορευμένο καρπό,' μια κλειστή αγορά με πολλές ευκαιρίες αλλά και αβεβαιότητα λόγω του οικονομικού αποκλεισμού που υφίσταται η χώρα από τις ΗΠΑ από το 1979 και εντεύθεν, αλλά και το γραφειοκρατικό πλαίσιο λειτουργίας του Ιράν. Στις αρχές του 21ου αιώνα η κυβέρνηση Χαταμί ήρε πολλές απαγορεύσεις που ίσχυαν στο εσωτερικό του Ιράν για τους ξένους επενδυτές, διευκολύνοντας την εισροή κεφαλαίων και επενδύσεων στη χώρα.

Ο ανωτέρω αποκλεισμός, ωστόσο, δεν είναι καθολικός και επιτρέπει στις πολυεθνικές εταιρίες και των χωρών της ΕΕ να δραστηριοποιούνται οικονομικά στο Ιράν. Έχει υπολογισθεί ότι οι χώρες της ΕΕ αποτελούν τον πλέον σημαντικό επενδυτή σε διάφορους τομείς της ιρανικής οικονομίας, όπως την βιομηχανία πετρελαίου και φυσικού αερίου και πετροχημικών προϊόντων, την βιομηχανία οχημάτων, την εξόρυξη χαλκού, κατασκευές, καπνοβιομηχανία, φαρμακευτικά προϊόντα, κλωστοϋφαντουργία και είδη διατροφής. Από το 1993 έως το 2008 το Ιράν απορρόφησε 32 δισ. δολ. από ξένες επενδύσεις. Κορυφαία ήταν η επίδοση το οικονομικό έτος 2007-08, οπότε κατεγράφη εισροή 10,2 δισ. δολ., έναντι 5,7 δισ. δολ. και 4,2 δισ. δολ. κατά τα αμέσως προηγούμενα οικονομικά έτη αντίστοιχα.. Κατά την επταετία 2000-2007 οι συναλλαγές του Ιράν με το εξωτερικό ανήλθαν στα 150 δισ. δολ. με πιστώσεις τόσο από το δημόσιο, όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Υπολογίζεται ότι το 2007 το Ιράν διατηρούσε κεφάλαια ύψους 62 δισ. δολ. στο εξωτερικό.

Μαζί με εταιρίες από την Κίνα, Ρωσία, Ιαπωνία, Μαλαισία, Ν. Κορέα, Νορβηγία και Ελβετία, δραστηριοποιούνται στο Ιράν εταιρίες από χώρες της ΕΕ, όπως την Γερμανία, Σουηδία, Βρετανία, Γαλλία, Αυστρία και Ιταλία. Στον χώρο του φυσικού αερίου δραστηριοποιούνται η γαλλική Τοτάλ και η νορβηγική Στατ Όιλ. Στην εξόρυξη χαλκού από τα τέλη της δεκαετίας του '90 έχει επενδύσει η σουηδική Σβεντάλα Ιντούστρι. Στην βιομηχανία αυτοκινήτου οι γαλλικές Πεζώ και Ρενώ έχουν υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας με την ιρανική αυτοκινητοβιομηχανία Ιράν Χοντρό. Στον τομέα τροφίμων έχει επενδύσει η ελβετική σε συνεργασία με ιρανικές εταιρίες. Στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών ξεχωρίζουν οι επενδύσεις της γαλλικής Αλκατέλ (2004) και της γερμανικής Ζίμενς (2005).

Όπως προαναφέρθηκε, τροχοπέδη στην οικονομική συνεργασία του Ιράν με την ΕΕ, η οποία έκανε θραύση την εποχή του Σάχη μέχρι το 1979, αποτελεί ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ στην περιοχή της δυτικής Ασίας. Η έλλειψη διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές και η απουσία κοινής προοπτικής σε καίρια ζητήματα της περιοχής έχουν ως αποτέλεσμα την πολιτική κυρώσεων σε βάρος του Ιράν, κυρώσεις που υιοθετεί και η ΕΕ ως επί το πλείστον.

Ωστόσο, ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός δεν συνάδει με την ενεργειακή έλξη που ασκεί το Ιράν στην ΕΕ και την Δύση εν γένει. Έχοντας άμεσες

ενεργειακές ανάγκες, οι χώρες της ΕΕ βλέπουν στο Ιράν μια σημαντική εναλλακτική αγορά και ανταγωνιστική της ρωσικής. Ωστόσο, ενεργειακά το Ιράν δεν έχει συμπεριληφθεί στα σχέδια των ΗΠΑ και της ΕΕ για την απευθείας εμπορία πετρελαίου και φυσικού αερίου. Αντίθετα, το Ιράν υφίσταται καθεστώς κυρώσεων προκειμένου να επιτευχθεί από την Δύση ο συμβιβασμός του Ιράν με την δυτική γεωπολιτική θεώρηση της περιοχής.

Πέραν του καθατού ενεργειακού πλούτου του Ιράν, η χώρα έχει ξεχωριστή σημασία στο ευρωπαϊκό και αμερικανικό ενεργειακό πρόγραμμα των αγωγών για την μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου από τον Καύκασο και την Κ. Ασία. Το Ιράν παρεμβάλλεται στην πορεία των αγωγών και η έλλειψη μιας κοινής οπτικής ανάμεσα στο Ιράν και την ΕΕ έχει αναγκάσει την ΕΕ και τις ΗΠΑ να μην συμπεριλάβουν το Ιράν στο ενεργειακό δίκτυο αγωγών προς την Ευρώπη. Ωστόσο κάθε αγωγός, είτε ο South Stream, είτε ο Ναμπούκο, δύνανται να καταστούν απολύτως λειτουργικοί με τη συμμετοχή του Ιράν, όπως έχουν δηλώσει κατά καιρούς διάφοροι πολιτικοί ηγέτες, π.χ. ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν της Τουρκίας και ο Βλαντίμιρ Πούτιν της Ρωσίας.

2.1 Η ιρανική οικονομία σήμερα

Η οικονομία του Ιράν βασίζεται κατά κύριο λόγο στην παραγωγή πετρελαίου και είναι σε σημαντικό βαθμό κρατικά ελεγχόμενη. Υψηλός πληθωρισμός και ανεργία έχουν ως συνέπεια την σοβαρή ανεπάρκεια του οικονομικού συστήματος. Από τα τέλη του 2007, μέσω του Ιρανικού Οργανισμού Ιδιωτικοποιήσεων του Υπουργείου Οικονομίας, το ιρανικό δημόσιο έχει εντείνει την εφαρμογή ενός φιλόδοξου προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων δημοσίων επιχειρήσεων σε διάφορους τομείς, όπως την εξόρυξη, διύλιση και εμπορία πετρελαίου, φυσικού αερίου, ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, πετροχημικές βιομηχανίες, μεταλλουργία, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ναυτιλιακές υπηρεσίες, πανεπιστήμια, αυτοκινητοβιομηχανίες, ασφαλιστικό σύστημα, τσιμεντοβιομηχανίες και τραπεζικό σύστημα.

Στις 17/2/2009 άρχισε σταδιακά η διαδικασία ιδιωτικοποίησης του 80% της Μπανκ-ε Μελλάτ (= Εθνική Τράπεζα), της δεύτερης μεγαλύτερης κρατικής τράπεζας, μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς (5% των μετοχών) στο Χρηματιστήριο Τεχεράνης. Αν και αρχικά απορροφήθηκε λιγότερο από το 60% του υπό ιδιωτικοποίηση μεριδίου του 5% της

τράπεζας και υπήρξε ενδεχόμενο αναστολής της διαδικασίας δημόσιας προσφοράς από το Χρηματιστήριο Τεχεράνης, η ιδιωτικοποίηση προχώρησε και ολοκληρώθηκε επιτυχώς.³ Τον Μάιο 2009 ξεκίνησαν οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης των τραπεζών Σαντεράτ (Saderat) και Τετζαράτ (Tejarat).

Το παρόν ποσοστό ιδιοκτησίας και ελέγχου του κράτους επί όλων των κλάδων της ιρανικής οικονομίας έχει μειωθεί στο 45% έναντι του 60% το 2005. Από το 2005 έχουν αποκρατικοποιηθεί τα περιουσιακά στοιχεία 275 κρατικών επιχειρήσεων με συνολική αξία 63 δισ. δολ., ενώ 11 δισ. δολ. εξ αυτών αναλογούν στο τρέχον οικονομικό έτος.

Το Ιράν υπέβαλε τον Ιούλιο 1996 αίτηση προσχωρήσεως στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Η διαδικασία επεξεργασίας της ιρανικής υποψηφιότητας έχει καθυστερήσει, λόγω της διεθνούς πολιτικής συγκυρίας, η οποία αποθαρρύνει τις διεθνείς διαπραγματεύσεις με τη χώρα επί του παρόντος και της απροθυμίας της Ιρανικής Κυβέρνησης να ολοκληρώσει τις απαιτούμενες διαδικασίες. Πρόσφατα το Ιράν υπέβαλε στον ΠΟΕ υπόμνημα σχετικά με το Καθεστώς Εξωτερικού Εμπορίου. Το υπόμνημα διανεμήθηκε στα κράτη-μέλη προκειμένου να διατυπώσουν παρατηρήσεις.

2.2. Η παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου

Η παρούσα συνολική ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα πετρελαίου του Ιράν ανέρχεται σε 4 εκατ. βαρέλια αργού πετρελαίου, δηλ. το 5% περίπου της παγκόσμιας παραγωγής. Τα αποθέματα πετρελαίου του Ιράν ανέρχονται περίπου σε 138 δισ. βαρέλια, δηλ. το 10% περίπου των παγκόσμιων αποθεμάτων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις διεθνών εταιρειών πετρελαίου, οι ανακαλύψεις των κοιτασμάτων Σαλμάν και Νταρχοβίν, θα αυξήσουν τα αποθέματα πετρελαίου. Από το Σεπτέμβριο του 2009 το Ιράν έχει περικόψει την ημερήσια παραγωγή του σύμφωνα με σχετικές αποφάσεις του ΟΠΕΚ. Εφ' όσον συνεχιστεί η διεθνής οικονομική κρίση και η πτώση της τιμής του πετρελαίου, αναμένεται να δημιουργηθεί σοβαρό πρόβλημα για την ιρανική οικονομία η οποία εξαρτάται από το πετρέλαιο.

³ http://www.tehrantimes.com/index_View.asp?code=214858

Υπολειπόμενα μόνο έναντι των ρωσικών, τα αποθέματα του ιρανικού φυσικού αερίου ανέρχονται σε 28,13 τρισ. κυβικά μέτρα., αντιστοιχούν στο 15% των παγκόσμιων αποθεμάτων, αλλά μόνο στο 2,7% της ετήσιας παγκόσμιας παραγωγής. Η ιρανική κυβέρνηση επιδιώκει την αξιοποίηση αυτών των αποθεμάτων με στόχο την αύξηση της ετήσιας παραγωγής από τα σημερινά μη ικανοποιητικά επίπεδα των 130 δις. κ.μ. σε 600 δις. κ.μ. μέχρι το 2025, καθώς και στην αύξηση των εξαγωγών σε Ανατολή και Δύση.

2.3. Ο προϋπολογισμός του ιρανικού έτους 21.3.2010-20.3.2011

Ο προϋπολογισμός για το οικονομικό έτος 21.3.2010-20.3.2011 ανέρχεται σε 368 δις. δολ., αρκετά αυξημένος με εκείνον του παρελθόντος οικονομικού έτους (286 δις. δολ.), βασισμένος σε μέση ετήσια τιμή 60 δολ./βαρέλι. Κύριο χαρακτηριστικό του προϋπολογισμού του τρέχοντος ετήσιου προϋπολογισμού είναι η κατά το δυνατόν μείωση της εξάρτησης της ιρανικής οικονομίας από τα πετρελαϊκά έσοδα και την ισχυροποίηση των μη πετρελαϊκών εσόδων.

2.4. Το Πενταετές Εθνικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα

Το Σεπτέμβριο 2009 ανακοινώθηκε από την ιρανική κυβέρνηση ο σχεδιασμός και οι στόχοι του 5ου πενταετούς εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος (2010-2015), οι οποίοι χαρακτηρίστηκαν από διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς και ξένους αναλυτές ως υπερβολικά φιλόδοξοι. Το εν λόγω πρόγραμμα προβλέπει υψηλούς κατά μέσο όρο αναπτυξιακούς ρυθμούς ύψους 8%, τη συγκράτηση πληθωριστικών πιέσεων στο 12%, τη σταδιακή μείωση της ανεργίας στο 7%, την αύξηση των μη πετρελαϊκών εξαγωγών στα 50 δις. δολ. ετησίως, την βελτίωση του επενδυτικού κλίματος, την ανάπτυξη εξαγωγικού εμπορίου σε νέες αγορές. κλπ.

Ωστόσο, κατά την διάρκεια της συζήτησης του αναπτυξιακού προγράμματος υπήρξαν αντιδράσεις στο ιρανικό Κοινοβούλιο αναφορικά με το σχέδιο του πενταετούς προγράμματος με έμφαση στην καθυστέρηση υποβολής του, την αοριστολογία των σχετικών νομοσχεδίων και τον τρόπο υλοποίησης του κυβερνητικού προγράμματος σταδιακής αναδιάρθρωσης των κρατικών επιδοτήσεων σε βασικά καταναλωτικά αγαθά. Αξιοσημείωτο το γεγονός ότι το πρόγραμμα

κατέστη νόμος και προβλέπει σταδιακή εξάλειψη επιδοτήσεων σε 16 κύριες κατηγορίες αγαθών με εξασφάλιση εσόδων 40 δισ. δολ., ήδη από το πρώτο έτος εφαρμογής του. Σημεία διαφωνίας ανάμεσα στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία είναι ο έλεγχος επί των αναπόφευκτων αυξήσεων των τιμών στα μη επιδοτούμενα πλέον αγαθά καθώς και ο τρόπος αναδιανομής των προσποριζόμενων εσόδων προς τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

2.5. Το καθεστώς των κυρώσεων, η ιρανική οικονομία και οι ξένες επενδύσεις

Κατά το τελευταίο έτος η πολιτική και οικονομική πίεση των ΗΠΑ προς το Ιράν, καθώς και η επιβολή οικονομικών κυρώσεων στο ιρανικό τραπεζικό σύστημα, αποσκοπούν στο να αποθαρρύνουν ξένες επενδύσεις στην ιρανική οικονομία. Συνέπεια αυτού είναι το γεγονός ότι μερικοί εν ενεργεία επενδυτές επανεξετάζουν τη συνέχιση της δράσης τους στην ιρανική επικράτεια. Το Ιράν χρειάζεται ξένες επενδύσεις και απόκτηση τεχνογνωσίας για τον εκσυγχρονισμό και ενίσχυση της βιομηχανίας πετρελαίου του. Η χώρα εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από τα έσοδα του πετρελαίου και η κυβέρνηση έχει προγραμματίσει την επέκταση της ημερήσιας παραγωγής σε επίπεδα 5,6 εκατ. βαρέλια έως το 2010 κάτι που δεν έχει λάβει χώρα μέχρι σήμερα.

Οι Ευρωπαίοι επιχειρηματίες δίνουν έμφαση στη δυναμική και τις προοπτικές εμπορικής και επενδυτικής δράσης της ιρανικής οικονομίας. Τοποθετούνται στρατηγικά σε νευραλγικούς τομείς της εγχώριας αγοράς, αναμένοντας την κατάλληλη γεωπολιτική συγκυρία και την χαλάρωση των κυρώσεων από την αμερικανική πλευρά. Τέτοια εξέλιξη δεν αναμένεται εντός του τρέχοντος εξαμήνου λόγω της ευρύτερης γεωπολιτικής κατάστασης, της πολιτικής αστάθειας που προέκυψε στο Ιράν μετά τις Προεδρικές εκλογές της 12ης Ιουνίου 2009, και κυρίως του ζητήματος του εγχώριου εμπλουτισμού ουρανίου.

Από την πλευρά της, η Κίνα φροντίζει να εκμεταλλευθεί το κενό που αφήνουν οι αποχωρούσες δυτικές εταιρίες. το τελευταίο διάστημα έχει ενισχυθεί και διευρυνθεί η ενεργειακή συνεργασία Ιράν-Κίνας για κατασκευή/αναβάθμιση διυλιστηρίων, καθώς και τις προτάσεις επενδυτικής συνεργασίας -συνολικής εκτιμώμενης αξίας 42,8 δισ. δολ.-

για κατασκευή νέων διυλιστηρίων, καθώς και πετρελαιοαγωγού μήκους 1.640 χλμ. που θα ενώνει την Κασπία με τον Κόλπο του Ομάν.

Η Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου του Ιράν (NIOC) και η Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου της Κίνας (CNPC) οριστικοποίησαν στις 2/6/2009 συμφωνία ανάπτυξης και εκμετάλλευσης της φάσης 11 του κοιτάσματος N. Παρς, αντικαθιστώντας ουσιαστικά το γαλλικό ενεργειακό όμιλο Total, με την Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου της Κίνας (CNPC), έναντι τιμήματος 4,7 δισ. δολ. Η συμφωνία αυτή ήταν απόρροια της επί μακρόν αναστολής των σχετικών εργασιών από το γαλλικό όμιλο υπό την πολιτική πίεση της Δύσης. Η Total είχε αναλάβει την υλοποίηση του έργου από το 2004, σε κοινοπραξία με τη μαλαισιανή Petronas.

Εξάλλου ενεργειακοί όμιλοι της Κίνας σε συνεργασία με ιρανικούς ομίλους έχουν αναλάβει την ανάπτυξη και εκμετάλλευση πετρελαϊκών κοιτασμάτων στο Ιράν. Επιπλέον, στο πλαίσιο διμερούς επενδυτικής συνδιάσκεψης (10/5/2009) υπεγράφησαν 20 συμφωνίες μεταξύ κρατικών φορέων και επιχειρηματικών ομίλων των δύο χωρών σε διάφορους τομείς, όπως τον εκσυγχρονισμό του σιδηροδρομικού δικτύου, συνεργασία σε εξορύξεις και κατασκευές και την ανάπτυξη του οικιστικού προγράμματος της ιρανικής κυβέρνησης. Επίσης κατά το προηγούμενο έτος (7-9/9/2009) υπεγράφησαν συμφωνίες μεταξύ Ιράν και Βενεζουέλας αφορούσες στην ανάπτυξη της φάσης 12 του κοιτάσματος φυσικού αερίου του Νοτίου Παρς (με επένδυση 760 εκατ. δολ. από την εθνική εταιρεία πετρελαίου της Βενεζουέλας PDVSA), σε αντίστοιχου ύψους ιρανική επένδυση για την ανάπτυξη πετρελαϊκών κοιτασμάτων στην Βενεζουέλα και την προμήθεια από μέρος του Ιράν 20 χιλ. βαρελιών βενζίνης ημερησίως από την Βενεζουέλα.

Δύο άλλες μεγάλες συμφωνίες για την ανάπτυξη διαφορετικών φάσεων του τεράστιου κοιτάσματος φυσικού αερίου του Νοτίου Πάρς από τις διεθνείς εταιρείες Ρέψολ, Ρόγιαλ Ντατς Σελλ και Τοτάλ έχουν παγώσει από το 2007 λόγω των κυρώσεων και διεθνών πιέσεων. Κατά την διάρκεια του 2009, αναζωπυρώθηκε το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών, και συγκεκριμένα της κοινοπραξίας Ρέψολ και Ρόγιαλ Ντατς Σελλ για την ανάπτυξη και λειτουργία μονάδας παραγωγής υγροποιημένου φυσικού αερίου (Persian LNG Unit) με την περαιτέρω

ανάπτυξη των φάσεων 13 και 14 του κοιτάσματος, αλλά και της Τοτάλ για την ανάπτυξη της φάσης 12 του εν λόγω κοιτάσματος.

Κατά το τελευταίο εξάμηνο έχει ανανεωθεί η προσπάθεια πιέσεων από τις ΗΠΑ και το Ισραήλ προς τις ανωτέρω και άλλες πολυεθνικές εταιρίες να περιορίσουν ή και να αποσυρθούν εντελώς από το Ιράν. Πράγματι έχει αυξηθεί ο αριθμός δυτικών εταιριών που ενδίδουν στις εν λόγω πιέσεις, π.χ. η περίπτωσης γερμανικής Ντέϊμλερ. Η εν λόγω κίνηση έχει εντείνει το αίσθημα αβεβαιότητας του ξένου επιχειρηματία για την ιρανική αγορά.

Ωστόσο, η κατάσταση δεν χαρακτηρίζεται ως ‘άσπρο-μαύρο,’ διότι το κενό που αφήνουν οι αποχωρούσες ή λιγότερο δραστηριοποιούμενες δυτικές εταιρίες αναπληρώνεται από κινεζικές κυρίως και ρωσικές εταιρίες. Παράλληλα, σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες αμερικανικές εταιρίες συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται στον ενεργειακό και άλλους τομείς του Ιράν, δρώντας είτε μέσω τρίτων εταιριών εδρευουσών στα ΗΑΕ, είτε ακόμη και απευθείας, π.χ. η Κόκα Κόλα και η Χάλιμπερτον. Συνεπώς η ιρανική αγορά χαρακτηρίζεται σήμερα ως ‘κλειστή αγορά’ όχι λόγω των ιδιαιτεροτήτων του ιρανικού πολιτικο-οικονομικού συστήματος, όσο κυρίως των πολιτικών και οικονομικών πιέσεων των ΗΠΑ, του Ισραήλ και της ΕΕ. Από επιχειρηματικής πλευράς η εν λόγω κατάσταση καθιστά την ιρανική αγορά ποθητή για τον ξένο επιχειρηματία ο οποίος είναι έτοιμος να επιδιώξει μεγάλα κέρδη τη στιγμή που άλλες εταιρίες αποχωρούν.

III. Σχέσεις Ελλάδας - Ιράν

Η Ελλάδα και η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν αποτελούν δύο χώρες με ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής αντίστοιχα. Είναι χώρες με αρχαίο πολιτισμό, ισχυρούς ιστορικούς δεσμούς και μακράιωνη παρουσία στο γεωγραφικό πλαίσιο όπου σήμερα υπάρχουν τα κράτη της Ελλάδας και του Ιράν.

Έχοντας ένα πλούσιο ιστορικό υπόβαθρο πολιτικών και πολιτιστικών σχέσεων ήδη από την αρχαιότητα και τον μεσαίωνα μέχρι σήμερα, η Ελλάδα και το Ιράν εισήλθαν στη νεότερη περίοδο της ιστορίας τους δια μέσου της διαδικασίας εθνογένεσης με διαφορά ενός αιώνα περίπου (19ος αι. για την Ελλάδα και 20ος για το Ιράν), όσο χρειάστηκε δηλ. για να διαδοθεί και να

εδραιωθεί η έννοια του έθνους κράτους από τα Βαλκάνια στην μικρασιατική Τουρκία και ανατολικότερα, στο Ιράν.

1. Διμερείς πολιτικές σχέσεις

Ο βασικότερος παράγοντας που συνδέει γεωπολιτικά την Ελλάδα με το Ιράν είναι ο γεωγραφικός και οικονομικός άξονας της Μικράς Ασίας (στη σημερινή Τουρκία) που συνδέει το Αιγαίο και την Χερσόνησο του Αίμου με τον Καύκασο, την Κασπία και τον Περσικό Κόλπο. Οι εν λόγω περιοχές σχηματίζουν ένα γενικά ενιαίο γεωγραφικό σύνολο επί του οποίου κυρίως η Ελλάδα, το Ιράν και η Τουρκία κατέχουν κύρια θέση. Δεν είναι τυχαίο ότι μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και καθ' όλη την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, το αμερικανικό υπουργείο εξωτερικών είχε εντάξει την Ελλάδα, την Τουρκία και το Ιράν στην ίδια γεωπολιτική ενότητα. Ο άξονας Ελλάδας-Τουρκίας-Ιράν είχε και συνεχίζει να έχει ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία.

Οι σχέσεις Ελλάδας και Ιράν κατά την νεώτερη περίοδο παραμένουν ανεπαρκώς αναπτυγμένες. Σε αυτό έχει συμβάλει καθοριστικά το γεωπολιτικό μέγεθος της Τουρκίας, η οποία έχει κάθε συμφέρον να κρατά την Ελλάδα και το Ιράν απομακρυσμένες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην μεταπολεμική γεωπολιτική κατάσταση στην Αν. Μεσόγειο και Δ. Ασία, η Τουρκία είχε πρωταγωνιστικό ρόλο, καθώς μετείχε και στο ΝΑΤΟ και στο σύμφωνο του ΣΕΝΤΟ, στο οποίο μετείχε και το Ιράν. Ούσα μέλος και των δύο οργανισμών, η Τουρκία είχε κομβικό ρόλο στη γεωπολιτική ισορροπία και κατανομή δυνάμεων της Δ. Ασίας. Με αυτό τον τρόπο η Τουρκία κρατούσε και κρατά το Ιράν μακριά από την Μεσόγειο και την Ελλάδα από την Μ. Ανατολή.

Αυτή η ισορροπία καταλύθηκε με την Ισλαμική Επανάσταση στο Ιράν (1979), η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατάλυση του ΣΕΝΤΟ και τη διασάλευση των αμερικανικών και εν γένει δυτικών συμφερόντων στη Μ. Ανατολή. Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά το 1979 και την κατάργηση του ΣΕΝΤΟ, η διπλωματική προσέγγιση Ελλάδας και Ιράν υπήρξε πολλαπλά στενότερη και αυτό καταδεικνύεται από το γεγονός ότι το 90% των επισήμων διπλωματικών πράξεων Ελλάδας και Ιράν υπογράφηκε από την δεκαετία του '80 και εντεύθεν.

Η κατάλυση του ΣΕΝΤΟ είχε επίσης ως αποτέλεσμα τον σχετικό περιορισμό του ρόλου της Τουρκίας στην περιοχή σε σύγκριση με το

παρελθόν. Παρά την κατάργηση του ΣΕΝΤΟ, η Ελλάδα και το Ιράν δεν έχουν αναπτύξει τις σχέσεις τους όσο θα περίμενε κανείς βάσει των γεωγραφικών και οικονομικών δεδομένων. Σε αυτό έχει συμβάλει το γεγονός της συγκρουσιακής σχέσης της Τεχεράνης με τις ΗΠΑ, το Ισραήλ και την ΕΕ, κάτι που δεν υπήρχε πριν το 1979.

Σήμερα ο εν λόγω άξονας δίνει σε κάθε χώρα δυνατότητες αμοιβαίας ανάπτυξης και επαφών. Το Νεοοθωμανικό Δόγμα της μη σύγκρουσης του Νταβούτογλου έχει φέρει κοντά, έστω και ενδεχομένως προσωρινά, για πρώτη φορά την Τουρκία και το Ιράν. Με δεδομένη την ανταγωνιστική σχέση του Ιράν με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, η εν λόγω πρωτοβουλία της τουρκικής διπλωματίας έχει προκαλέσει ανάμικτα αισθήματα στη Δύση και την ανησυχία του Ισραήλ και των ΗΠΑ.

Η Ελλάδα καλείται από τις γεωπολιτικές εξελίξεις να δραστηριοποιηθεί στον εν λόγω γεωγραφικό άξονα ως χώρα-μέλος του ΝΑΤΟ και της ΕΕ. Οι σχέσεις Ελλάδας-Ιράν έχουν διαφορετικό χαρακτήρα και υπόβαθρο από τις σχέσεις Τουρκίας-Ιράν. Αναπτύσσοντας την πολύπλευρη διπλωματία της, η ελληνική πλευρά δύναται να συμβάλει στην εξομάλυνση ή στη διαμόρφωση πορείας εξομάλυνσης, των υπαρχουσών διαφορών μεταξύ του Ιράν και της Δύσης, τη διατήρηση της ασφάλειας στην Αν. Μεσόγειο και την προσέγγιση Αθήνας και Άγκυρας.

2. Θεσμικό πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας-Ιράν

Κατά τη νεώτερη περίοδο οι ελληνο-ιρανικές πολιτικές σχέσεις διέπονται από σειρά διπλωματικών πράξεων, όπως συνθηκών, συμφωνιών και μνημονίων κατανόησης και συνεργασίας. Η πρώτη ελληνο-ιρανική συνθήκη (εμπορίου φιλίας και ναυτιλίας) υπεγράφη το 1861 στην Κωνσταντινούπολη. Η επόμενη συνθήκη ίδιου περιεχομένου υπεγράφη το 1931 στο Λονδίνο. Έκτοτε έχουν υπογραφεί σειρά συμφωνιών και μνημονίων. Οι κυριότερες κυρωθείσες συμφωνίες είναι οι εξής: Εμπορική συμφωνία (Αθήνα, 03.02.1976), Συμφωνία διεθνών οδικών μεταφορών (Αθήνα, 13.12.1990), Μνημόνιο επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας (Τεχεράνη, 12.3.1991), Συμφωνία αεροπορικών μεταφορών (Αθήνα, 26.06.1991, υπό επικαιροποίηση), Μνημόνιο συνεργασίας στον τομέα του τουρισμού (Τεχεράνη, 30.11.1998), Συμφωνία οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας

στον τομέα της γεωργίας (Τεχεράνη, 01.05.1999), Διμερής Συμφωνία Αμοιβαίας Προώθησης και Προστασίας Επενδύσεων (13.3.2002).

Από πλευρά μνημονίων συνεργασίας φορέων αναφέρονται τα ακόλουθα: Πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ του ΕΟΜΜΕΧ και του Ινστιτούτου Βιομηχανικού Management του Ιράν (Αθήνα, 1998), Μνημόνιο αμοιβαίας κατανόησης (MOU) μεταξύ της ΔΕΠΑ ΑΕ και της ιρανικής ΝΙΟΚ (13.3.02-ανενεργό), Μνημόνιο συνεργασίας (MOU) σιδηροδρομικών δικτύων (Αθήνα, Ιανουάριος 2003), Μνημόνιο συνεργασίας (MOU) μεταξύ του ΟΠΕ και του Ιρανικού αντίστοιχου οργανισμού ΕΡCΙ και ίδρυσης Επιχειρηματικού Συμβουλίου Ελλάδας-Ιράν (28.9.03).

Σε ό,τι αφορά τις εκκρεμείς συμφωνίες, αυτές αφορούν σε Διμερή ναυτιλιακή συμφωνία, Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας και Εισοδήματος, Συμφωνία Συνεργασίας και αμοιβαίας συνδρομής σε τελωνειακά θέματα, Πρωτόκολλο Συνεργασίας μεταξύ των αντίστοιχων Υπουργείων Εργασίας, Μνημόνιο Συνεργασίας για αμοιβαία αναγνώριση πιστοποιητικών μελών πληρώματος ποντοπόρων πλοίων, ίδρυση έδρας Ναυτιλιακού Ακολουθού στο λιμένα του Μπαντάρ-Αμπάς, Μνημόνιο Κατανόησης για συνεργασία ταχυδρομικών υπηρεσιών. Το 1987 υπεγράφη διμερής Συμφωνία Οικονομικής και Τεχνολογικής συνεργασίας, βάσει της οποίας έχουν γίνει τέσσερις (4) Σύνοδοι της Μικτής Διυπουργικής Οικονομικής Επιτροπής. Η τελευταία πραγματοποιήθηκε στην Τεχεράνη στις 28-29 Σεπτεμβρίου 2003.

3. Διμερείς οικονομικές σχέσεις

Σε σχέση με τα ανωτέρω ο ρόλος του Ιράν για την Ελλάδα είναι κομβικός, διότι είναι η ισχυρότερη μουσουλμανική χώρα της Μ. Ανατολής μαζί με την Τουρκία. Βάσει του όγκου διμερούς εμπορίου το Ιράν αποτελεί τον σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της Ελλάδας στον χώρο Μ. Ανατολής-Β. Αφρικής. Το εξωτερικό εμπόριο Ελλάδος-Ιράν παρουσιάζει έντονες αυξομειώσεις και χαρακτηρίζεται από μεγάλο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο σε βάρος της Ελλάδας, γεγονός απορρέον από στις μεγάλες εισαγωγές αργού πετρελαίου ιρανικής προέλευσης. Το Ιράν καταλαμβάνει την πρώτη θέση ανάμεσα στους προμηθευτές της Ελλάδας σε πετρέλαιο κατά την τριετία 2006-2008.

Αναφορικά με τις εμπορικές συναλλαγές Ελλάδος-Ιράν κατά το 2008 αξιοσημείωτα είναι τα ακόλουθα: Η αξία των διμερών εμπορικών συναλλαγών αυξήθηκε στα 2,03 δισ. ευρώ, κατά 1,8% σε σχέση με τα 2 δισ. το 2007. Η μεταβολή αυτή οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση των ελληνικών εισαγωγών (και δη πετρελαίου) από το Ιράν (1,9%). Οι ελληνικές εξαγωγές προς το Ιράν σημείωσαν εκ νέου πτώση, κατά 17,8%. Συνεπώς, το εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ Ελλάδας και Ιράν συνέχισε το 2008 να παρουσιάζει έλλειμμα (2,02 δισ. ευρώ), διευρυμένο κατά 2% σε σχέση με το αντίστοιχο του 2007.

Κατά το 2008 οι αποδυναμωμένες ελληνικές εξαγωγές προς το Ιράν αφορούσαν κυρίως σε είδη τροφίμων: σε παρασκευασμένα/διατηρημένα λαχανικά (9,7%), γλυκά κουταλιού, ζελέδες, μαρμελάδες κλπ. (9,6%), πλαστικά είδη μεταφοράς/συσσκευασίας (7,1%), φάρμακα (6,9%), και παρασκευάσματα φρούτων (6,8%). Μερικά από τα εξαγώγιμα ελληνικά προϊόντα αντιμετωπίζουν δυσκολίες εισόδου στην ιρανική αγορά λόγω εισαγωγικών περιορισμών, του επιχειρηματικού κινδύνου λόγω του μεταβαλλόμενου θεσμικού πλαισίου και διεθνών κυρώσεων, καθώς και της ύπαρξης ομοειδών προϊόντων άλλων ανταγωνιστριών χωρών.

Αναφορικά με τις ελληνικές εισαγωγές από το Ιράν κατά το ίδιο έτος, αποτελούνται από ακατέργαστο πετρέλαιο, που αναλογεί το 2008 στο 97,7% της συνολικής αξίας των εισαγόμενων από το Ιράν προϊόντων. Μικρής αξίας ήταν οι εισαγωγές καθαρισμένου χαλκού και κραμάτων χαλκού σε ακατέργαστη μορφή (1,26% του συνόλου), καθώς και ειδών καθορισμένης μορφής σιδήρου / χάλυβα (0,25%). Κατά το 2008, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το Ιράν κατέλαβε την 9η θέση ανάμεσα στους προμηθευτές της Ελλάδος με μερίδιο 3,34% των συνολικών ελληνικών εισαγωγών. Επίσης, το Ιράν κατέχει την 84η θέση ανάμεσα στους αγοραστές ελληνικών προϊόντων με μερίδιο 0,05% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών.

3.1. Ελληνικές επενδύσεις στο Ιράν

Η παρουσία των ελληνικών επιχειρήσεων στο Ιράν μέχρι τώρα κρίνεται μάλλον ως ευκαιριακή με εξαίρεση κάποιες ελάχιστες εμπορικές και επενδυτικές συνεργασίες μακροχρόνιου χαρακτήρα. Στο Ιράν έχει πραγματοποιηθεί και πραγματοποιείται σήμερα σειρά ελληνικών επενδύσεων στους τομείς των κατασκευαστικών έργων, της παραγωγής σωλήνων PVC με συμφωνίες παραχώρησης αδείας και μεταφοράς

τεχνογνωσίας, αποθηκευτικών χώρων στο ιρανικό λιμάνι του Μπαντάρ Αμπάς, της προμήθειας μονωτικών φύλλων πολυουρεθάνης σε δεξαμενές νερού και πετρελαίου, της παραγωγής θυροπλαστίων από αλουμίνιο, της προμήθειας σπόρων από Ελλάδα και μεταφορά τεχνογνωσίας καλλιέργειας σπόρων (σίτου, βάμβακος και αραβοσίτου), της διεθνούς εμπορίας σιτηρών και άλλων αγροτικών εμπορευματικών αγαθών, όπως ελληνικού ελαιολάδου και επιτραπέζιας ελιάς.

ΜΕΡΟΣ Β

I. Προτάσεις Πολιτικής

Το πεδίο ανάπτυξης των ελληνο-ιρανικών σχέσεων είναι ανεκμετάλλευτο στον τομέα της καθαυτό διπλωματίας, καθώς και της οικονομικής και πολιτιστικής διπλωματίας. Κάθε τομέας παρουσιάζει την δική του ιδιαιτερότητα και βάσει αυτών των ιδιαιτεροτήτων καλείται η ελληνική πλευρά να δομήσει ένα σχέδιο δράσης σε σχέση με το Ιράν.

1. Διπλωματία

Σε επίπεδο πολιτικής διπλωματίας, η Ελλάδα ως μέλος της ΕΕ έχει ιδιαίτερη σημασία για την ιρανική εξωτερική πολιτική σε ό,τι αφορά την σχέση της με την ΕΕ. Παράλληλα, οι πατροπαράδοτα θετικές σχέσεις των δύο χωρών σε συνδυασμό με τις πανάρχαιες ελληνο-ιρανικές πολιτιστικές σχέσεις δημιουργούν ένα θετικό πλαίσιο διπλωματικής συνεργασίας των δύο χωρών. Αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί την πλέον δημοφιλή χώρα της ΕΕ στο Ιράν.

Η Ελλάδα δύναται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στα θέματα του Ιράν εφόσον αναλάβει σχετική πρωτοβουλία. Κατά την παρούσα φάση οι διεθνείς συγκυρίες και κυρίως η ελληνική οικονομική κρίση υπαγορεύουν την άσκηση εξωτερικής πολιτικής χαμηλών μεν, αλλά ουσιωδών, τόνων σε ό,τι αφορά το θέμα των σχέσεων του Ιράν με την ΕΕ. Μεσοπρόθεσμα, επίσης, η ελληνική πλευρά θα πρέπει να αναπτύξει ένα χαμηλών τόνων πλαίσιο δράσης -μέσω διαφόρων πολυμερών προγραμμάτων επενδύσεων και δράσεων πολιτιστικής διπλωματίας-- και να αξιοποιήσει την επιδιωκόμενη βελτίωση των ελληνο-ιρανικών σχέσεων για την αναβάθμιση του ελληνικού ρόλου εντός πολυμερών συμμαχιών, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή.

2. Οικονομική Διπλωματία

Αντίθετα, στον τομέα της οικονομικής διπλωματίας η Ελλάδα καλείται να αναπτύξει την μέγιστη των δράσεων της στις σχέσεις της με το Ιράν. Η βαθύτατη οικονομική κρίση στην οποία έχει περιέλθει η Ελλάδα δεν αφήνει πολλά περιθώρια στον Έλληνα επιχειρηματία, ο οποίος με δεδομένη την έλλειψη επενδύσεων στο εσωτερικό της Ελλάδας για τα επόμενα 2-3 χρόνια, καλείται να αναπτύξει την εξωστρεφή επιχειρηματικότητά του, αναζητώντας

ξένες αγορές για να πωλήσει τα προϊόντα του και να επενδύσει σε νέες εφαρμογές. Η ιρανική οικονομία, παρά τον υψηλό κίνδυνο απωλειών που παρουσιάζει, αποτελεί μια κερδοφόρο αγορά για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

2.1 Προοπτικές οικονομικής συνεργασίας

Κατά τα τελευταία έτη, οι ιρανικές κυβερνήσεις έχουν λάβει ορισμένα θετικά μέτρα, λ.χ. επικύρωσαν τον Διεθνή Νόμο Επιδιαιτησίας (International Arbitration Law), ψήφισαν νέο φορολογικό νόμο, επέτρεψαν σε ξένες τράπεζες και ασφαλιστικούς οργανισμούς να εγκατασταθούν στις Ζώνες Ελευθέρου Εμπορίου, ενοποίησαν το σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών, ενώ βρίσκονται υπό καθεστώς επανεξέτασης διάφοροι εργατικοί νόμοι και οι νόμοι περί εγκατάστασης επιχειρήσεων. Αξιόλογες δυνατότητες προσφέρονται για τους υποψήφιους ξένους επενδυτές στο πλαίσιο λειτουργίας των 6 Ελευθέρων Ζωνών Εμπορίου & Βιομηχανίας και των 19 Ειδικών Οικονομικών Ζωνών.

Τα προσφερόμενα γενικής πλεονεκτήματα για τις ξένες επενδύσεις περιλαμβάνουν:

- δυνατότητα 100% ξένης ιδιοκτησίας των θυγατρικών εταιρειών,
- 15ετείς φοροαπαλλαγές,
- δυνατότητα επαναπατρισμού κεφαλαίου και κερδών,
- ατελή εισαγωγή εξοπλισμού κ.α.

Αντίθετα παραμένουν σε ισχύ κάποιοι περιορισμοί για τους ξένους επενδυτές, όπως το ότι δεν είναι σε θέση προ της παρόδου τριετίας να επαναπατρίσουν τις αρχικές τους επενδύσεις, σε αντίθεση με τα επιμέρους μερίσματα, τα οποία επαναπατρίζονται ελεύθερα σε ετήσια βάση, καθώς και τα κέρδη, τα οποία επίσης επαναπατρίζονται ελεύθερα.

Σημαντικό στοιχείο στη λήψη απόφασης για τη δραστηριοποίηση ή μη ενός επενδυτή σε μία αγορά είναι το προβλεπόμενο πλαίσιο των διαδικασιών επίλυσης διαφορών και, κυρίως, η δυνατότητα προσφυγής σε διεθνή διαιτησία. Ειδικότερα, όσον αφορά στην Ιρανική αγορά, το θέμα είναι ιδιαίτερα σημαντικό λόγω του υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου και της αδιευκρίνιστης, προς το παρόν, διασφάλισης του Έλληνα επενδυτή, όσον αφορά στο σεβασμό και στην εφαρμογή αποφάσεων διεθνούς διαιτησίας στο Ιράν.

Η διεύρυνση των διμερών οικονομικών σχέσεων είναι εφικτή κατ' αρχήν στους εξής τομείς:

- ανταλλαγές επισκέψεων ενδιαφερομένων επιχειρηματιών μέσω των Επιμελητηρίων και των άλλων φορέων ιδιωτικής πρωτοβουλίας,
- συμμετοχή εταιρειών των δυο χωρών σε σχήματα συνεργασίας (joint ventures) στον κατασκευαστικό τομέα,
- ανάπτυξη συνεργασίας με τους ενεργειακούς φορείς του Ιράν,
- συμμετοχή επιχειρήσεων σε κλαδικές εκθέσεις για την ανάδειξη των ελληνικών προϊόντων,
- παροχή τεχνογνωσίας σε τομείς όπου η χώρα μας διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα:
 - ο εντατική και σύγχρονη καλλιέργεια
 - ο βιοκαλλιέργειες
 - ο επεξεργασία, συντήρηση και τυποποίηση τροφίμων
 - ο ιχθυοκαλλιέργειες, αλιεία και συσκευασία αλιευμάτων
 - ο εναλλακτικές μορφές ενέργειας
 - ο αντιμετώπιση ξηρασίας
 - ο διαχείριση υδάτινων πόρων και υπόγειων υδάτων
 - ο προμήθεια σύγχρονου γεωργικού εξοπλισμού
 - ο προμήθεια εξειδικευμένου εξοπλισμού για την επεξεργασία ζωοτροφών
 - ο προμήθεια οργανικών λιπασμάτων και εντομοκτόνων
 - ο διερεύνηση της δυνατότητας μεταφοράς φυσικού αερίου (LNG) από ελληνικά πλοία και μακροχρόνιων ναυλώσεων ελληνικών υπερδεξαμενοπλοίων
 - ο συμμετοχή ελληνικών επιχειρήσεων στο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων που υλοποιεί η Ιρανική κυβέρνηση
 - ο διερεύνηση συμμετοχής και ανάληψης προγραμμάτων κρατικών προμηθειών από ελληνικές εταιρείες,
 - ο προμήθειες σύγχρονου τηλεπικοινωνιακού υλικού και σε συνεργασία με εγχώριους ομίλους ανάληψη κοινών δράσεων σε τρίτες χώρες
 - ο αξιοποίηση περιθωρίου συνεργασίας στον τομέα ΜΜΕ
 - ο διερεύνηση δυνατότητας κατασκευής νέων ή επισκευής παλαιών πλοίων σε ελληνικά ναυπηγεία
 - ο παροχή τεχνογνωσίας στον τομέα της ηλιακής ενέργειας

- ο παροχή τεχνογνωσίας σε διάφορους βιομηχανικούς και ενεργειακούς κλάδους
- ο ταχυδρομικές υπηρεσίες.

Προοπτικές διανοίγονται για ελληνικές εξαγωγές στην ιρανική αγορά, των ακόλουθων προϊόντων:

- (α) τυποποιημένα τρόφιμα, παραδοσιακά εξαγωγίμα, λ.χ. ελαιόλαδο, ελιές, κονσερβοποιημένα φρούτα και λαχανικά, μαστίχα Χίου, είδη ζαχαροπλαστικής,
- (β) προϊόντα της χημικής βιομηχανίας, ιδιαίτερα φάρμακα, καλλυντικά, παραϊατρικά προϊόντα,
- (γ) δομικά υλικά: αλουμίνιο, χάλυβας, μάρμαρο, τσιμέντο,
- (δ) υλικά και εξοπλισμού συσκευασίας πάσης φύσεως.

2.2. Το ζήτημα των κυρώσεων

Η προτεινόμενη ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας στο Ιράν καλείται να λάβει υπόψη της τις ανησυχίες των ΗΠΑ και της ΕΕ οι οποίες έχουν οδηγήσει στις κυρώσεις σε βάρος της ιρανικής οικονομίας. Αναμφίβολα η Ελλάδα ως χώρα μέλος του NATO και της ΕΕ κατανοεί και συμμερίζεται τις εν λόγω ανησυχίες. Για αυτό τον λόγο η δραστηριοποίηση της ελληνικής επιχειρηματικότητας στο Ιράν θα πρέπει να λάβει χώρα σε αρμονία με τις εν λόγω ανησυχίες.

3. Πολιτιστική Διπλωματία

Ο ελληνικός πολιτισμός διαχρονικά αποτελεί μεγάλο, αν και μέχρι σήμερα ουσιαστικά ανεκμετάλλευτο, κεφάλαιο για την ελληνική εξωτερική πολιτική. Βασικός τομέας άσκησης της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας σε σχέση με το Ιράν θα πρέπει να είναι η πολιτιστική διπλωματία. Η πανάρχαια και διαρκής συνύπαρξη των δύο πολιτισμών μέχρι σήμερα έχει διαμορφώσει ένα ιδιαίτερα θετικό πλέγμα σχέσεων ανάμεσα στους δύο λαούς. Η Ελλάδα καλείται να δραστηριοποιηθεί στον εν λόγω τομέα προκειμένου να στείλει το μήνυμα του διαλόγου των πολιτισμών ως προϋπόθεση για την συνύπαρξη των λαών.

Οι πολιτιστικές σχέσεις Ελλάδας και Ιράν παρουσιάζουν, ποικιλία τομέων, ευρύτητα και βάθος γνωστικό και χρονικό. Η χρονική συγκυρία είναι κατάλληλη για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από την ελληνική πλευρά σε αυτό τον τομέα. Το 2010 σηματοδοτεί την επέτειο των 2500 ετών από τη Μάχη του Μαραθώνα, η οποία αν και για τον ιρανικό εθνισμό έχει αποφατική σημασία, αποτελεί πρώτη

τάξεως ευκαιρία για την ανάδειξη του εν λόγω γεγονότος ως σημείου συνάντησης και συνύπαρξης του ελληνικού και ιρανικού πολιτισμού. Με δεδομένο ότι σε δέκα έτη θα συμπληρωθούν επίσης 2500 έτη από τη Μάχη των Θερμοπυλών και τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας, η επόμενη δεκαετία αποτελεί ευκαιρία για την ανάπτυξη σειράς εκδηλώσεων για την ανάδειξη των ελληνο-ιρανικών πολιτιστικών σχέσεων και της σημασίας τους για την παγκόσμια ιστορία.

Σε αυτό το πλαίσιο διάφοροι κρατικοί φορείς στην Ελλάδα και το Ιράν δύνανται να αναλάβουν πρωτοβουλίες, όπως μάλιστα μερικοί ήδη έχουν κάνει: η Διεύθυνση Μορφωτικών Υποθέσεων του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, η Ελληνική Πρεσβεία στην Τεχεράνη, Το Υπουργείο Πολιτισμού, το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, η τοπική αυτοδιοίκηση, μουσεία, πανεπιστημιακά και ερευνητικά κέντρα, εκθεσιακοί χώροι κλπ.

Επιλογικά σχόλια

Με δεδομένη την παρούσα οικονομική κρίση στην Ελλάδα, υπάρχει μια γενικότερη απαισιοδοξία τόσο στο μέσο Έλληνα, όσο και τα μέλη της κρατικής μηχανής. Αυτή η απαισιοδοξία οδηγεί συχνά σε μια συγκρατημένη θεώρηση της πολιτικής και οικονομικής πραγματικότητας. Ωστόσο, η ανάγκη δεν πρέπει να ωθεί στην απραξία αλλά στην περαιτέρω δραστηριοποίηση. Συνεπώς σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής η οικονομική κρίση δεν πρέπει να αντιμετωπισθεί ως ανασταλτικός παράγοντας για την περαιτέρω ενεργοποίηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στο Ιράν και την ευρύτερη Μ. Ανατολή. Αντίθετα αποτελεί αίτιο γενεσιουργό για την ευρύτερη και ενεργότερη θεώρηση της πραγματικότητας σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο από την ελληνική διπλωματία.

Η περιοχή της Μ. Ανατολής αποτελεί πεδίο προσοδοφόρο για την ελληνική οικονομία. Το Ιράν αποτελεί ένα από τα πλέον ισχυρά μεσανατολικά κράτη με υπολογίσιμη γεωπολιτική και οικονομική επιρροή. Η συστηματικοποίηση των επαφών Ελλάδας και Ιράν σε οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο δύναται να αποφέρει πολλαπλά οφέλη τόσο για την Ελλάδα όσο και για την ΕΕ και το ΝΑΤΟ.

Σε σχέση με τα προαναφερθέντα, ερευνητικά ιδρύματα και φορείς, όπως π.χ. το ΕΛΙΑΜΕΠ, είναι σε θέση να συμβάλουν στην υλοποίηση των ανωτέρω σημείων δημιουργώντας μια πλατφόρμα επαφών, δράσεων και ανταλλαγής απόψεων με αντίστοιχα ιρανικά ιδρύματα και φορείς, αλλά και την ενημέρωση και ενεργοποίηση τόσο του κρατικού, όσο και του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα. Η διοργάνωση διμερών και πολυμερών συναντήσεων σε ζητήματα οικονομικής και πολιτιστικής φύσεως παρουσιάζεται ως επιτακτική ανάγκη για την ενεργοποίηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή. Σημειωτέον ότι η ανάπτυξη των ελληνο-ιρανικών σχέσεων δεν προτείνεται να λάβει χώρα σε βάρος άλλων συμμαχιών της Ελλάδας στην Αν. Μεσόγειο. Αντίθετα, οι ελληνο-ιρανικές σχέσεις στο σωστό βαθμό και επίπεδο δύνανται να ενισχύσουν τις άλλες συμμαχίες της Ελλάδας στην περιοχή, λειτουργώντας προσθετικά σε ό,τι αφορά την ενίσχυση του ρόλου της Ελλάδας διεθνώς ως εξισορροπητικής και δημιουργικής δύναμης στο πλαίσιο της ΕΕ και του ΝΑΤΟ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΠΙΝΑΚΑΣ Α'

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΙΡΑΝ

(σε δις. ευρώ)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΑΞΙΑ	1,1	1,0	0,4	0,8	1,1	1,4	1,7	1,9	2,0

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΙΝΑΚΑΣ Β'

ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ- ΙΡΑΝ

(σε ευρώ)

	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Όγκος Εμπορίου	Ισοζύγιο
2002	8.557.594	487.127.576	495.685.17	-478.569.982
2003	9.218.654	860.774.360	869.993.014	-851.555.706
2004	17.313.888	1.155.081.448	1.172.395.336	-1.137.767.560
2005	47.499.670	1.488.645.812	1.536.145.48 2	-1.441.146.14 2
2006	19.496.117	1.814.716.63 7	1.834.212.754	-1.795.220.52 0
2007	9.909.884	1.989.371.070	1.999.280.954	-1.979.461.186
2008	8.148.538	2.027.232.102	2.035.380.640	-2.019.083.564
Μεταβολή 08/07	-17,77%	1,90%	1,81%	2,00%
Ιαν.-Σεπ. 2009	10.611.675	227.933.763	238.545.438	-217.322.088

Πηγή: ΕΣΥΕ

ELIAMEP Policy Papers

PP02.01, Philippos Savvides, “Cyprus at the Gate of the European Union: Scenarios, Challenges and Prospects”, 2002

PP02.02, Stavridis Stelios, “The Barcelona Process after Valencia and Seville: What Priorities for the 2003 Greek Presidency?”, 2002

PP03.03, Thanos Dokos, “NATO's Mediterranean Dialogue: Prospects and Policy Recommendations”, 2003

PP03.04, Constantine Michalopoulos, “A Strategy for Trade Integration in South East Europe: Accomplishments and Future Challenges”, 2003

PP05.05, Ian Lesser, “Security and Strategy in the Eastern Mediterranean”, 2005

PP05.06, Anna Triandafyllidou, “Migration Policy in Greece”, 2005

PP06.07, Loukas Tsoukalis (ed.), “Higher Education in Greece”, 2006

PP07.08, Nikos Koutsiaras (research team: Anna Vallianatou and Elli Siapkidou), “The European Constitution After (a Period of) Reflection” (in Greek)”, 2007

PP07.09, Thanos Dokos (ed.), “Greek National Security Policy in the 21st Century”, 2007

PP08.10, Janis A. Emmanouilidis, “Conceptualizing a Differentiated Europe”, 2008

PP08.11, Stephen C. Calleya & Δημήτρης Κ. Ξενάκης, “Ασφάλεια & Στρατηγική Συνεργασία στη Μεσόγειο: Οικοδόμηση Εμπιστοσύνης & Πρόληψη Συγκρούσεων”, 2008

PP08.12, Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης, “Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ασφάλεια & Αγωγοί Φυσικού Αερίου στη Ν.Α. Ευρώπη: Ένα Νέο Πεδίο Ελληνοτουρκικής Συνεργασίας”, 2008

PP08.13, Λουκάς Τσούκαλης, “Μια Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή να ανταποκριθεί στην παγκόσμια εποχή: μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση;” 2010

Το ΕΛΙΑΜΕΠ

Το ΕΛΙΑΜΕΠ είναι ένα ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ερευνητικό και εκπαιδευτικό ίδρυμα. Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν εκφράζει, ούτε εκπροσωπεί συγκεκριμένες πολιτικές απόψεις. Επιχειρεί μόνο να λειτουργήσει ως βήμα ελεύθερου διαλόγου και ως κέντρο παραγωγής και διακίνησης ιδεών.

Το ΕΛΙΑΜΕΠ χρονολογείται από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 στο πλαίσιο ανεπίσημων συναντήσεων πανεπιστημιακών, στρατιωτικών, διπλωματών και δημοσιογράφων. Ο στόχος των συναντήσεων αυτών ήταν να προσφέρουν μια ανεξάρτητη, ακαδημαϊκή άποψη σχετικά με τις εξελίξεις στις περιοχές της Μεσογείου, της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μαύρης Θάλασσας, στους τομείς της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και των διατλαντικών σχέσεων που ενδιέφεραν άμεσα την Ελλάδα. Τον Απρίλιο του 1988, οι συναντήσεις αυτές πήραν θεσμοθετημένη μορφή και έτσι δημιουργήθηκε το Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Ευρωπαϊκής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ).

Από την ίδρυση του, το ΕΛΙΑΜΕΠ έχει αναπτύξει πολλές και σημαντικές δραστηριότητες και έχει γίνει γνωστό σε ακαδημαϊκούς, πολιτικούς και επιχειρηματικούς κύκλους στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ακολουθώντας τις εξελίξεις της ευρύτερης περιοχής, οι δραστηριότητες του ΕΛΙΑΜΕΠ διευρύνθηκαν για να συμπεριλάβουν ερευνητικά προγράμματα που θα συνέβαλαν στην εδραίωση των δημοκρατιών της Ανατολικής, Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης με τη δημιουργία κοινωνίας των πολιτών, αποτελώντας ένα σημείο αναφοράς ανάμεσα σε ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς σε θέματα κοινωνικοπολιτικά, ασφάλειας και Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής μετονομάζεται σε Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής διατηρώντας το ακρωνύμιο ΕΛΙΑΜΕΠ.

Η νέα ονομασία του Ιδρύματος εμπεριείχε ένα σαφές μήνυμα: στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της εκκολαπτόμενης συλλογικής κυριαρχίας των κρατών μελών της, πρέπει να διαχωρισθεί η ευρωπαϊκή πολιτική από την υπόλοιπη εξωτερική πολιτική της Ελλάδας.

Ως συνέπεια αυτής της αλλαγής, τα επόμενα χρόνια το ΕΛΙΑΜΕΠ διεύρυνε σημαντικά τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα με την υλοποίηση ικανού αριθμού προγραμμάτων, με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων φορέων, σε θέματα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, μετανάστευσης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χρηστής διακυβέρνησης και μεταρρύθμισης του τομέα ασφάλειας (Security Sector Reform), ενέργειας και κλιματικών αλλαγών. Το Ίδρυμα συνέχισε, βεβαίως, την ενασχόλησή του με παραδοσιακά ζητήματα εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής σε περιοχές και θέματα όπως οι ελληνοτουρκικές σχέσεις, τα Βαλκάνια, η Μεσόγειος, η Μέση Ανατολή και οι διατλαντικές σχέσεις. Διατήρησε, επίσης, την επικέντρωσή του σε λειτουργικές προτάσεις πολιτικής και λιγότερο σε θεωρητική έρευνα.

ΕΛΙΑΜΕΠ **ΕΛΙΑΜΕΠ**

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY

Λεωφ. Βασ. Σοφίας 49, 106 76 Αθήνα, 49 Vas. Sofias Ave., 106 76 Athens Greece, T 0030 210 7257110, F 0030 210 7257114